

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет журналістики
Кафедра журналістики та нових медіа

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ЖУРНАЛІСТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ, КОНТРАСТ
ТА ВИКЛИКИ (НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ КОРЕСПОНДЕНТКОЮ
ТЕЛЕКАНАЛУ «КИЇВ24»)**

Здобувача першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
групи ЖУРБ-2-21-4.0д.
галузі знань 06 Журналістика
спеціальності 061 Журналістика
освітньої програми 061.00.01
Журналістика
Шок Ольги Володимирівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів
мають посилання на відповідне
джерело

(підпис студента) (ініціали, прізвище)

Науковий керівник:
Харкевич Н. В.,
доцент кафедри
журналістики та
нових медіа,
кандидат
історичних наук.

Розширена шкала _____

Кількість балів: ____ Оцінка: ECTS _____

Допускаю до захисту перед ЕК

І.В. Погребняк,

завідувач кафедри журналістики та нових
медіа

Голова комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Київ – 2025 рік

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
1.1. Обґрунтування актуальності проєкту.....	3
1.2. Мета і завдання роботи.....	6
1.3. Перелік методів здійснення творчого пошуку.....	7
II. СПЕЦИФІКАЦІЯ ПРОЄКТУ.....	9
2.1. Теоретико-методологічні засади.....	9
2.2. Структура і рубрикація медіапроєкту.....	11
2.3. Контент та засоби виразності. Технічні й програмні засоби.....	13
2.4. Сфера застосування й результати апробації.....	19
2.5. Висновки.....	20
III. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	22
IV. ДОКУМЕНТАЦІЯ.....	24
V. ДОДАТКИ	25
VI. АНОТАЦІЯ.....	38

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Обґрунтування актуальності проєкту

Українці живуть у час, який насичений різноманітними інфоприводами. Завданням журналістів є повідомляти про найважливіші події. Тому під час повномасштабного вторгнення увага медіа зосереджена саме на цій темі. Такий різновид журналістики стає основним для висвітлення. З 24 лютого 2022 року більшості працівників сфери медіа довелося перекваліфіковуватись у процесі виконання задач та опановувати особливості роботи в інших реаліях.

Емоційний стан кожного члена суспільства постраждав за час повномасштабного вторгнення. Люди відчують виснаження, але намагаються працювати після ночей в укриттях у зв'язку з атаками ворога. Також паралельно гортають стрічки новин, щоб розуміти, які наслідки мали нічні вибухи. Українці продовжують жити в умовах повномасштабного вторгнення з різноманітними викликами. І в їх подоланні журналісти мають важливу роль. Зокрема, оперативно інформують про найважливіші події, фіксують злочини російської армії та розвінчують фейки. Також важливою є журналістика рішень, яка допомагає розібратися в складних питаннях. Проте це не лише робота, про яку можеш забути в вихідний, а реальність, де ти живеш і кожна історія та наслідок залишає свій відбиток у пам'яті. Глядач побачить п'ять хвилин увімкнення журналіста з місця події. Але часто кореспонденти приїжджають на наслідки атаки вранці й можуть працювати на цьому місці до вечора. Весь цей час разом із постраждалими ти проживаєш кожен момент. 97% опитаних Інститутом масової інформації українських медійників відчують, що повномасштабна війна вплинула на психоемоційний стан [7]. Про це свідчить дослідження, яке організація провела в минулому році. Також з'ясували, що зросло емоційне та інформаційне навантаження.

Самі редакції теж стикаються з великою кількістю викликів, які зумовлені соціально-політичною та економічною ситуацією в країні. Зокрема, мобілізація працівників, а водіями та операторами донедавна були лише

чоловіки, зменшення фінансування, внаслідок атак також руйнуються приміщення. Основним викликом, з якими зіштовхнулися регіональні медіа протягом минулого року, є нестача працівників: 62% [8]. Про це зазначено в результатах щорічного дослідження Media Development Foundation. Такий брак висококваліфікованих працівників пояснюють їх переходом в інші галузі або виїздом за кордон та мобілізацією. Також серед ключових викликів регіональних медіа є дефіцит коштів: 58%; Ще говорять про психологічне навантаження, вимкнення світла та часті обстріли.

Проте, попри всі виклики, медіа продовжують інформувати суспільство про найважливіші події. Адже під час кризових ситуацій люди хочуть знати якнайбільше інформації. Це дає можливість оцінити ризики, знати, як діяти, розуміти перебіг подій. Коли чуєш сигнал повітряної тривоги, то одразу з'являється бажання подивитись із чим це пов'язано, що саме летить. Після початку повномасштабного вторгнення особливої популярності серед споживачів інформації почали набирати джерела, які хоч кількома словами, але оперативно повідомляють інформацію. Наприклад, коли під час нічної атаки РФ на місто чуєш вибух, то хочеш розуміти, які наслідки він мав. Або в часи відключень світла та проблем із покриттям, коли в регіонах з радіо можна було почути російські хвилі, емоційний стан громадян рятували повідомлення, які надходили з новинних каналів у соціальних мережах. Звісно, якщо вдасться зловити зв'язок. У 2024 році соціальні мережі були основним джерелом новин для 84% опитаних під час дослідження від USAID-Internews «Українські медіа, ставлення та довіра у 2024 році» [11]. Цьогорічне опитування Центру Разумкова доводить, що у 2025 ситуація не змінилась [2]. Згідно з ним найчастіше громадяни використовують для отримання новин соціальні мережі (TikTok, Telegram, Instagram, Facebook, Twitter (X)). Це 72%. Ще 42% — канали на ютубі, 39,5% — телеканали телемарафону «Єдині новини», 34% — інші ТВ-канали, 21% — новинні сайти й онлайн видання. Тобто популярність соціальних мереж продовжує зростати.

Тому можна вважати, що найзатребуванішими для споживання новин серед українців є соціальні мережі, а також попит має й телебачення. В одному з інтерв'ю член Національної ради Максим Онопрієнко зазначив, що люди більше довіряють місцевим каналам та радіостанціям, ніж національним, коли йдеться про висвітлення подій у їхніх містах [5]. Тобто під час повномасштабного вторгнення регіональне телебачення є важливим джерелом інформування громад. Тож для реалізації проєкту було обрано саме роботу кореспонденткою в телекомпанії. Це дало можливість долучатись до створення контенту для прямого ефіру на каналі та новинних пабліків міста й країни загалом. А також опановувати різні формати роботи. Така діяльність дозволила інформувати аудиторію та поширювати інформацію серед мільйонів споживачів.

Робота кореспонденткою на телеканалі «Київ24» — це проєкт, присвячений дослідженню особливостей роботи журналістів в умовах війни, викликів, з якими стикаються під час щоденної діяльності та контрасту. Бо вони розповідають не лише про наслідки атак російської армії, а й інші новини столиці. Саме зараз той унікальний час, коли вранці висвітлюєш руйнування будинків та кількість постраждалих, а в обід, як місто продовжує життя та знаходить приводи для радощів і можливість зробити свято бодай для дітей попри всі негаразди, складні умови, в яких живе кожен українець. Олег Джолос, який викладає в Інституті журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка та є кандидатом наук із соціальних комунікацій у блозі на «Детектор медіа» пише так: «На жаль, війна затягується, але наше життя триває, й телебачення має допомагати жити» [9].

Тож, ознайомившись із вищезазначеними матеріалами, стало зрозуміло, що дослідити, з якими труднощами стикаються журналісти під час роботи в умовах повномасштабного вторгнення та шляхами їх подолання, є доцільним. Оскільки така діяльність відрізняється від того, до чого готували початківців у цій сфері до 2022 року. І про більшість перипетій, які відбуваються в місцях роботи на наслідках атак, поки що не пишуть в посібниках. Глядач бачить

лише кілька хвилин в прямому ефірі, але навіть не здогадується, що залишилось за кадром і відбувалось за секунду до того, як з екранів почули таке звичне: «Вітаю, студія». Але важливість роботи медіа під час повномасштабного вторгнення складно переоцінити. Оксана Романюк, директорка Інституту масової інформації в коментарі «Радіо Свобода» зазначила: «Роль журналістики під час війни критично важлива. І найперше це, звісно, фіксація правди і документування злочинів. Оскільки саме те, що знімають, розшукують, ідентифікують, записують журналісти і є, по суті, документування злочинів» [10].

Новизна проєкту полягає у вивченні актуальних викликів під час роботи кореспонденткою в умовах війни та пошук шляхів їх подолання. А також у можливості інформувати значну кількість аудиторії через діяльність в різних форматах та робити це швидше, ніж будь-які соціальні мережі, дотримуючись стандартів. Це забезпечило те, що джерелом інформації стали саме ввімкнення в ефірі телеканалу, які з'являлись кожних пів години щоразу з новою інформацією та коментарями. Особливістю роботи було не лише інформувати глядача, а також ввести використання мобільної журналістики на телебаченні, що дало змогу збільшити оперативність подання інформації.

1.2. Мета і завдання роботи

Мета роботи — дослідження особливостей діяльності журналіста в умовах війни на прикладі роботи кореспонденткою на телеканалі «Київ24».

Завдання:

1. проаналізувати досвід роботи журналістів під час повномасштабного вторгнення;
2. почати працювати кореспонденткою на телеканалі, щоб побачити, як все відбувається «з іншого боку екрану»;

3. виходити в прямий ефір та одними з перших повідомляти глядачам про найважливіші новини, знаходити різноманітні коментарі, експертні думки;
4. працювати з різними жанрами, пояснювати глядачу складні теми;
5. долати виклики під час роботи на наслідках атак РФ та інформувати якомога більшу кількість аудиторії завдяки роботі в різних форматах.

Концепцією проєкту було обрано саме включення в прямий ефір. Бо це дає можливість наживо, вичерпно показати глядачу, що відбувається. Особливо така діяльність застосовується під час висвітлення наслідків атак РФ по цивільним об'єктам, якщо є дозвіл знімати локацію. Наприклад, в прямому ефірі показували, що виносили з продовольчого складу, який зруйнувала росія. Це були крупи, олія. Цю інформацію наживо підтверджував речник ДСНС міста Києва.

Місією проєкту є показати, з якими викликами стикаються кореспонденти під час діяльності в умовах війни. Оскільки це робота, яку ти маєш виконувати попри різноманітні складнощі та зберігати професійність, не давати волю емоціям та мати чистий розум після безсонних ночей через атаки ворога та не зважаючи на емоційний стан, зумовлений побаченням наслідків.

Об'єкт – особливість та виклики в діяльності журналістів під час повномасштабного вторгнення.

Предмет – серія включень під час роботи кореспонденткою на телеканалі.

1.3. Перелік методів здійснення творчого пошуку

- Метод контент-аналізу (вивчення контенту, який публікують медіа під час повномасштабного вторгнення);
- Метод порівняння (порівняння публікацій новини різними каналами інформації та варіантів висвітлення подій);
- Метод контрольних запитань (пошук кращих шляхів висвітлення інформації шляхом поставлення питань);

- Метод експертних оцінок (вивчення думок фахівців, підручників та досліджень з приводу діяльності журналістів в умовах війни).

II. СПЕЦИФІКАЦІЯ РОБОТИ

2.1. Теоретико-методологічні засади

Перші прототипи кореспондентів в умовах воєнних дій з'явилися задовго до нашої ери. Ще під час битви між греками і персами, яка відбулась у 490 році до н. е. Згадки про це є в навчальному посібнику Степана Костя «Журналістика і війна» [4 с. 74]. Там зазначено, що в ті часи роль кореспондентів відрізнялася. Хоч повідомленням грецького воїна, який пробіг 42 км було лише одне слово: «Перемога». Але навіть цей приклад яскраво демонструє важливість інформування під час війни. Бо перший кореспондент приніс його ціною власного життя.

У часи газет інформація з передової опинялася на шпальтах із значним запізненням. Зміни відбулися лише після появи телеграфу. Його використовували в урядовому журналі для українців монархії Габсбургів «Вестникъ для Русиновъ Аустріскои державы», який почав виходити під редакцією Якова Головацького в 1850 році. [4 с. 75]. Переломним етапом історії діяльності воєнних кореспондентів вважають Кримську війну 1853-1856 рр. Тоді редакція газети «Times» послала у вир війни не військового, як це робили раніше, а цивільного. Ним став Вільям Говард Рассел. Він регулярно висвітлював події з поля бою протягом 22 місяців. І його матеріали вперше донесли до широкої аудиторії реалії війни. Кореспондент описав жахливі умови, де помирали поранені британські військові. Його матеріали зачепили читачів, а уряд Абердіна парламент звинуватив у недбальстві [4 с. 75]. Своєю діяльністю кореспондент показав, як журналістика може викривати проблеми та спричиняти зміни. «Немає імені, яке б тісніше пов'язане з деякими з найзворушливіших подій другої половини цього століття, ніж ім'я доктора Вільяма Говарда Рассела», – так зазначили про журналіста в статті видання «The Sketch», 19 вересня 1894 року [12]. У матеріалі детально описується внесок Рассела як першого сучасного військового кореспондента, який висвітлював події Кримської війни. Публікацію дослідила редакторка British Online Archives Нішах Малік. У її роботі зазначено, що висвітлення Кримської війни в газетах стало головним каталізатором впливу на колективну пам'ять про війну, викликаючи велику кількість культурної документації в наступні

десятиліття. [12] Діяльність Вільяма Говарда Рассела дала можливість британському населенню теж розуміти, що відбувається на передовій. Тепер у війні брали участь не лише уряд та солдати, а й громадяни. [12]

Діяльність кореспондентів під час війни залишається актуальною у всі часи. Не завжди журналістам вдається бути готовими фізично та психологічно до подій, в яких вони будуть працювати. Протягом останніх років у світі з'являються виклики, до яких кореспонденти мають адаптуватися вже під час роботи. У підручнику «Від Революції Гідності до повномасштабної війни...» про події після 24 лютого 2022 року написано так: «З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну виникла гостра необхідність у швидкій адаптації до нових реалій роботи журналістів, більшість з них не мали досвіду праці в таких умовах» [1 с. 10]. Саме ті, хто фіксують події на місцях подій, дають можливість оперативно інформувати суспільство та допомагають іноземним колегам. Вони мають вагомий внесок і в роботу іноземних медіа [1 с. 11].

Як у давнину, так і зараз кореспонденти стають тими, хто викриває злочини навіть під час війни, здатні повідомляти правду громадськості та світу загалом. Оксана Романюк, директорка Інституту масової інформації в коментарі «Радіо Свобода» зазначила: «Розслідування воєнних злочинів, передавання історій цивільних, свідчення про катування, може стати і доказами в міжнародних судах, і основою для національної історичної пам'яті» [10].

У сучасному медіапросторі кожен журналіст працює в умовах повномасштабного вторгнення. Проте навіть зараз є ті, хто розповідають про кіно, туризм та вмикаються з фестивалів. Але є й кореспонденти, які під час своєї діяльності, навіть перебуваючи в Києві, фіксують злочини росії. Мова йде про наслідки атак по цивільній інфраструктурі. Наприклад, кореспонденти «Суспільного» в Києві вмикаються наживо та показують руйнування, а також пишуть матеріали на сайт. Інформацію від кількох журналістів об'єднують в один матеріал. Наприклад, у такому форматі повідомляли про наслідки атаки

дронів РФ на столицю України у ніч проти четвертого травня [6]. Потім анонси до них вже поширюють в соціальних мережах. Із кореспондентами цього телеканалу ми часто бачимось на різноманітних подіях під час професійної діяльності.

Під час роботи на наслідках ударів, які завдає росія, використовують різні формати роботи. Одні канали щоразу оперативно повідомляють новини. Їх кореспонденти вмикаються наживо. Інші так само збирають коментарі постраждалих, ДСНС, але видають потім це у вигляді сюжету. Також з'являються й нові формати. Наприклад, кореспондентка ТСН Олена Гущик показала наслідки атаки РФ на Київ у Святошинському районі в іншому вигляді. Журналістка відійшла на кілька хвилин від місця, де розбирали завали, та ділиться враженнями й описує, що побачила під час роботи. Потім вона показує, що відбувається біля стрічки, за якою тривають роботи. У глядача є можливість почути, що відчуває кореспондентка під час діяльності в таких умовах, наскільки це складно морально [3]. Алгоритмів та форматів роботи кореспондентів під час повномасштабного вторгнення багато. Відрізняються й теми, які висвітлюють. Тому стало зрозуміло, що показати, як це роблять на телеканалі «Київ24» буде доречно. Оскільки відмінності є.

2.2. Структура і рубрикація медіапроєкту

У наш час журналісти можуть працювати в різноманітних темах та форматах. Це тексти, короткі відео, подкасти. Навіть обов'язки на однакових посадах, але різних каналів мають відмінності. Одні кореспонденти можуть їздити знімати сюжети чи писати новини для ведучих і ніколи не виходити в прямий ефір або робити це дуже рідко. А інші — з перших місяців роботи щодня вмикаються з місць подій. Також журналістика постійно розвивається. Наприклад, тепер кореспонденти багатьох каналів на місці подій ще знімають контент на телефон для соціальних мереж. Дослідження, які розглядали в першому розділі цієї роботи дають можливість зрозуміти, що це є логічним, бо з соціальних мереж інформацію споживає значний відсоток людей.

Телеканал «Київ24» займається оперативним інформуванням про події столиці та світу протягом 15 годин на добу. Тому основною частиною моєї роботи є увімкнення з місця подій. Теми та жанри включок можуть бути різними. Часто це наслідки атаки РФ на Київ та область. Під час роботи на інших подіях для підготовки до включення потрібно півтори години. За цей час знаходять спікерів, записують їх коментарі, знімають відеоряд та відправляють все на канал для монтажу й оформлення. То на наслідках атаки РФ часто потрібно працювати значно швидше. Є увімкнення й інших жанрів. Наприклад, коли розповідаємо, що відбувається у столиці на Великдень та інші свята. Показуємо, як люди освячують кошики, а потім йдуть на акцію, яка має на меті щоразу нагадувати про полонених військових, які захищали Україну. На різдвяні свята знімали вертеп, який гуляв містом та зупиняв машини, перехожих і заходив у заклади. Під час одного з таких увімкнень дід, який був одним із героїв дійства хотів вкрасти мій мікрофон. Також їздимо дивитись скільки коштує перша черешня на ярмарках столиці. Такі події можна висвітлювати інакше. Є можливість обіграти їх. Наприклад, скуштувати ягоду в прямому ефірі, помити її одразу біля прилавку, перевірити запах і смак та розвеселити аудиторію.

Також є включення під час яких пояснюємо глядачам те, що викликає труднощі. Ще робимо аналітичні увімкнення з графікою та коментарями експертів з певних сфер. Наприклад, під час ремонту шляхопроводу біля станції метро «Дарниця», зміни руху транспорту. Тоді поспілкувались із фахівцем з неруйнівного контролю та додали графіку, де показали перекриті ділянки дороги та шляхи об'їзду для водіїв.

Незмінним під час кожного включення залишається те, що потрібно записати синхрони людей. Потім відслухати їх та з таймкодами відправити на канал редакторам для оформлення. Також з ними надсилають і відеоряд для монтажу. Потім прописати структуру включення та підводку для ведучих і постійно бути на зв'язку з редакторами.

Також створюю сюжети. Для цього їдемо зі знімальною групою на подію. Записуємо коментарі, та знімаємо те, що відбувається. Потім інша частина роботи виконується вже на каналі. Там матеріал відслуховую, відписую. Його вичитує редактор. Потім узгоджуємо правки і вже готовий текст начитую, далі допомагаю режисерам монтажу збирати сюжет. Проте такі матеріали мають чимало відмінностей, якщо стосуються зйомки з військовими. Тоді все починається з запитів та отримання дозволів. Перед самою зйомкою обов'язково уточнюємо, кого і що можна знімати. Часто навіть змонтований сюжет потрібно надсилати на погодження перед виходом в ефір. Це варто робити, щоб випадково не показати те, що якимось може допомогти ворогу. Наприклад, так ми робили, коли знімали процес освячення пасок для військових.

Також відвідую різноманітні події та пишу з них БЗ/СНХ. Часто на вулицях міста проводимо різні опитування, щоб дізнатись думку киян та гостей міста стосовно різних тем. Для соціальних мереж записуємо відео в інформаційному жанрі. Там відповідно до особливостей платформи розповідаємо про різні події, їх перебіг.

2.3. Контент та засоби виразності. Технічні й програмні засоби

Основна частина діяльності кореспондента телеканалу «Київ24» — це відстеження різних подій столиці та оперативне вмикання. Цей вид контенту передбачає поєднання різних складників мультимедіа. Це текст, коментарі, відео, графіки. Проте стиль подачі відрізняється залежно від того, що саме висвітлюють.

Часто кореспонденти працюють на наслідках атаки РФ по столиці. Робота на таких подіях потребує сконцентрованості, оперативності та постійної комунікації. Тут потрібно чітко та структуровано показати, що відбувається, які наслідки, подати коментарі людей. Наприклад, 18 січня під час роботи в Шевченківському районі ми зробили 5 різних включень за перші дві години

роботи (Додаток А). Щоразу вони були з новими синхронами, оновленою інформацією та деталями. Це коментарі мешканців прилеглих будинків, власниці пошкодженої автівки, працівників бізнесу який постраждав з приблизними оцінками збитків та експерт із Київського інституту судових експертиз розповів про те, чим атакувала РФ столицю. А також стосовно руху транспорту. Ми виходили в ефір кожних двадцять хвилин. Це вдалось реалізувати завдяки невинній оперативній роботі на місці. Ми не зупинялись навіть на хвилину, щоб перепочити. Також важливу роль мала злагоджена робота команди та комунікація й взаємодія з редакторами. Наступного дня теж працювала в Шевченківському районі. Тому що там продовжували ліквідовувати наслідки. У мешканців прилеглих будинків не було гарячої води. Тому поспілкувалась із власницею квартири, яка розташована в будинку, що за кілька метрів від місця, куди влучила ракета. Домовилась із нею про можливість зробити увімкнення одразу з її оселі, яка постраждала під час атаки. Наживо під час ефіру поспілкувались із власницею та перевірили, чи є вода. (Додаток Б). Більшість моїх увімкнень протягом тих днів поширювали різні новинні канали (Додаток В). Це дало можливість показати злочини РФ значно більшій кількості людей. Бо матеріали набирали понад 400000 переглядів.

Під час роботи на наслідках атак РФ кореспонденти стикаються з різними викликами. Наприклад, 23 березня ми працювали в Дніпровському районі (Додаток Г). Там загинула жінка. Служби не могли під'їхати до будинку через велику кількість припаркованих автомобілів. Тоді перші увімкнення ми робили зовні. Поспілкувались із місцевими. Проте потім вирішила все ж піднятись до згорілої квартири, щоб показати злочин РФ. Там якраз приїхала до своєї квартири сусідка загиблої. Запитала її, чи зможе вона нам наживо розповісти про те, якою була загибла та показати пошкодження своєї квартири. Вона погодилась і до увімкнення залишались лічені хвилини. Проте студія нас не бачила. Оператор кілька разів перезавантажував лав'ю, але сигналу не було. Тому разом із редактором вирішили вмикатись із телефону. Тут в нагоді стали

навички мобільної журналістики. Увімкнення виглядало трішки інакше. Довелось під час нього бути кореспонденткою й операторкою одночасно. Це включення вийшло наповненим важливою та ексклюзивною інформацією. Спікерка розповіла, чому рятувальники не могли під'їхати до будинку та показала свою пошкоджену квартиру. Тому його поширювали різноманітні новинні канали та й просто користувачі в різних соціальних мережах. Також вмикалась біля складу, який горів внаслідок чергової атаки РФ на місто. Брала коментарі в речника ДСНС, який підтвердив, що в приміщенні зберігались продукти харчування. Спілкувалась із директором фірми, майно якої було пошкоджене внаслідок падіння уламків. Подавала цю інформацію в ефір.

Під час увімкнення 7 травня показала згорілу квартиру в Шевченківському районі, де внаслідок атаки РФ загинули мати з сином (Додаток Г). Цей матеріал потребував багатьох зважених рішень та узгоджень. Цього разу на місці події побачила, що багато колег з інших каналів вмикаються з одно ракурсу та показують зовнішні пошкодження. Проте було відомо, що квартира повністю згоріла і біля неї багато пошкоджених. Тому повідомила редакторам, що піду в будинок, якщо туди пустять. В будівлі поспілкувалась із сусідами, запитала, чи можуть вони розповісти про пошкодження та загиблих. З їх дозволу зняли, записали коментар людей, які були в момент падіння уламків за метр від місця. Запитала про родину, яка загинула. Дізналась, що вони були волонтерами та тримали 10 котів. Там через запах гарі було складно дихати. Тому ми спустились на вулицю. Й там вже відслухали та відправили відзнятий матеріал на канал, порадила із редакторами, як і де показати масштаб руйнувань під час увімкнення. За кілька хвилин до включення знову піднялись на поверх, де горіла квартира. Проте тут ми зіткнулися з ще одним викликом роботи кореспондентів в умовах воєнних дій. Весь час поки ми працювали у Києві була повітряна тривога. Тому знімальна група мала працювати в бронежилеті та касці. Й кожного разу ми піднімалися та спускалися сходами в спорядженні. За кілька годин такої роботи без звички починає боліти спина. Але в результаті

моє включення поширили ТСН у своїх соціальних мережах, що дало можливість показати злочин РФ сотням тисяч людей.

Також журналісти висвітлюють й інші події, які відбуваються в столиці. Наприклад, під час Великодня показували, як столиця святкує. Вранці вмикалась біля пам'ятника маленьким засновникам Києва та брала коментар в скульптора, його родини (Додаток Д). Вони переодягали фігурки на честь свята. Потім поїхали в собор показувати процес освячення кошиків, наживо спілкувалась із вірянами (Додаток Е). Тут під час деяких включок можна було обіграти події. Тому під час одного увімкнення розповіла, що теж прийшла з кошиком та показала його. А в наступному — дістала з нього яйця та билась ними з оператором, дотримуючись давніх традицій (Додаток Є). Також в цей день показувала акцію-нагадування про військовополонених та зниклих безвісти захисників України. Ще на Великдень в ефір вийшов сюжет про освячення пасок для військових, який ми робили. Процес його зйомки демонструє особливості та виклики під час роботи журналістів в умовах повномасштабного вторгнення. Спершу ми отримали дозвіл на зйомку та локацію, де це буде відбуватись. Перед початком знімальній групі провели інструктаж з приводу того, що та кого ми можемо кадрувати, щоб не показати місце. Зняли процес освячення та взяли коментарі в капелана, владики та заступника командира. Це можна було робити лише з певних ракурсів. Після повернення на канал написала сюжет, його вчитали. З монтажерами проговорювали, які плани краще брати, чого варто уникати. Після монтажу військові теж переглянули відеоряд, щоб не було зрозуміло, де саме це відбувалось. Під час таких зйомок потрібно обов'язково все узгоджувати аби випадково своїм матеріалом не допомогти ворогу.

Бувають дні, коли вранці ти розповідаєш про наслідки атаки, а по обіді про те, як в столиці влаштували свято для діток, щоб вони відволіклись. Тоді потрібно вміти швидко переналаштуватись. Тому протягом дня кореспондент встигає прожити різноманітні емоції.

На День матері робили розгорнуте включення. Під час нього взяли коментар флористки та поспілкувались, які квіти купують. Вона розповіла, що в магазині цього дня спостерігався високий попит. Потім домовились про можливість походити в холодильному приміщенні квіткового. Також попросила флористок зробити букети на 500 та 1000 грн, щоб показати їх глядачам. Ще узгодила з редакторкою та продюсеркою можливість креативно передати слово ведучій. Тому почали ми увімкнення на фоні людей, які купували букети. Потім йшли в холодильне приміщення та показували ціни на квіти. Після цього подали коментар флористки. Поки він йшов в ефірі ми оперативно вийшли в залу продажу. Там показала, як виглядають букети на різні суми, обіграла це. Коли передавала слово ведучій, запитала, який мені краще обрати для мами (Додаток Ж). Щоб вона підказала. У результаті вийшов невеличкий діалог.

Також під час роботи пояснюємо глядачам процеси, які зумовлюють плутанину багатьох людей. Наприклад, 5 квітня станції метро від «Лісової» до «Дніпра» були закриті через ремонт Дарницького шляхопроводу. Дублюючим маршрутом їздили автобуси. Пасажири плутались в місцях посадки та висадки. А також не розуміли маршрутів. Тому з редакторами та продюсером вирішили поїхати подивитись, як їздять автобуси та все детально показати. Ще на каналі запропонувала проїхатись в автобусі з пасажирами та зробити звітти увімкнення. Ідею затвердили. Перед виїздом замовила графіку, щоб показати потім під час включення, яким маршрутом курсують автобуси, бо зупинки відрізнялись від станцій метрополітену. З чим це пов'язано дізнались вже під час роботи на локації. Також замовила інші графіки, за допомогою яких можна було краще продемонструвати інформацію. Зі знімальною групою обговорили нюанси, бо в той день був дощ, а ми з оператором мали кілька годин знімати. Вже на зупинці записали коментарі пасажирів, які розповіли, як добирались вранці та скільки часу зараз очікують автобус. Матеріал відслухали, відправили на канал та обговорила з оператором, що ми будемо показувати під час увімкнення. Бо мали детально пояснити, як дістатись до зупинки від метро

та сісти в правильному напрямку. Далі під час включення все показали. Наступна включка була під час руху автобуса. Розповідала, скільки чекали на автобус, які є варіанти оплати. Також пройшла автобусом та наживо поспілкувалась із пасажиром (Додаток З). Для третього увімкнення на цю тему взяли коментар у водійки автобуса. Вона розповіла, чому цей маршрут не дублює кожну станцію метрополітену, у зв'язку з чим на деяких зупинках висаджувати пасажирів не є безпечним. А також через що затримуються автобуси. Під час наступного увімкнення детально розповіла про весь маршрут, скільки часу зайняла дорога, показала графіки.

Також завжди є можливість креативно реалізувати включення, але потрібно було узгодити з редакторами, чи доречно це. Наприклад, під час висвітлення толоки знайшла інвентар, щоб показати глядачу. Коли випускали кажанів у дику природу, то теж попри страх тримала його в руці і наживо спілкувалась із родиною, яка приїхала на цю подію з іншого міста. Їздили дивитись ціни на ягоду в столиці. На ярмарці спілкувались із продавцями, покупцями. Під час включення куштували черешню та полуницю (Додаток И).

Хронометраж увімкнень може бути різним. У більшості журналістів у середньову це від двох до п'яти хвилин. Проте мої включення зазвичай тривають близько семи хвилин. Бо продюсерка просить робити розгорнутий матеріал. Там може бути вісім коментарів, коли зазвичай у колег два-три. Наприклад, до Дня Києва проходив «Пробіг під каштанами». Там взяла коментарі в азовця Станіслава Риженкова, що пройшов полон РФ. Його нещодавно призначили Уповноваженим Київради з прав ветеранів війни. Він вперше долучався до такого заходу і пробіг дистанцію. Також поспілкувались із організаторкою про благодійну мету та учасником, який брав участь в одному із перших пробігів. Були присутні й представники різних структур. Тому поспілкувались із ними та іншими учасниками пробігу. Через це увімкнення було тривалим та насиченим різними думками, коментарями.

Загалом тенденція моїх тривалих увімкнень почалась з того ж 18 січня, коли ми працювали на наслідках атаки РФ в Шевченківському районі столиці. Цього ж дня було зроблене найдовше ввімкнення тривалістю 16 хвилин. Ввечері в хронологічному порядку розповіла про найважливіші події, які відбувалися на місці атаки, подала 8 актуальних коментарів, які зібрала протягом робочого ранку. Під час увімкнення запустили рух транспорту (Додаток І). Оператор, який працює на каналі 20 років зазначив, що така тривала включка була вперше в його діяльності.

Для створення увімкнень використовували мікрофон, через який записували звук. На камеру знімали розкадровки, коментарі спікерів. Щоб відправити матеріал на студію використовували авівест або лав'ю. Також спеціальний шнур, який з'єднував їх із камерою. Навушники в оператора, щоб чути звук, який він записує. Для журналіста вони окремі, щоб відслухати матеріал. Ще телефон для запису титрів та комунікації зі студією. Треті, безпроводні, навушники, щоб чути звук зі студії під час увімкнення. Всі матеріали та складові увімкнень оформлюють в програмі Octopus. Завантажують знятий матеріал у Stratus.

2.4. Сфера застосування та результати апробації

Багато увімкнень поширювали інші новинні канали. Це дозволило показати злочини РФ значно більшій кількості аудиторії. В одному з новинних каналів матеріал переглянуло понад 400000 (Додаток ІІ) Сумарно ця цифра значно більша. Також через те, що першими повідомляли важливі факти та показували ситуацію зробили саме телебачення першоджерелом матеріалів новинних каналів у соціальних мережах. Бо вони поширювали наші увімкнення. Хоча їх цінують за оперативність.

2.5. Висновки

Під час роботи кореспонденткою на телеканалі було зроблено близько сотні увімкнень та різноманітні матеріали в інших форматах. Це дало можливість побачити, як все відбувається «з іншого боку екрану».

Стало зрозуміло, що є певні особливості роботи кореспондента в умовах повномасштабного вторгнення. Зокрема, коли працюєш на наслідках атак РФ потрібно робити все в кілька разів оперативніше, проте зважено, дотримуючись стандартів. Також варто узгоджувати свою діяльність із працівниками пресслужби ДСНС, які відповідають за комунікацію з медіа, щоб не показати того, що може допомогти ворогу. Особливості мають і зйомки з військовими. Потрібно чітко знати, кого і що можна знімати та брати в ефір, не знімати надто загальні плани, уточнювати, хто може дати коментар, бо військові деяких структур не можуть показувати обличчя. У людей після панічних атак РФ може бути різний емоційний стан та реакція. Варто зважати на це та зупиняти запис, якщо бачиш, що спікеру стає гірше або він не може продовжувати. Також потрібно запитувати, чи готова людина до розмови.

Серед основних викликів роботи кореспондента в умовах війни — працювати безпосередньо на наслідках атак РФ, де загинули люди. Після кількох годин такої роботи емоційно складно стає кожному. Наприклад, під час прямого ефіру 18 січня почали виносити тіла людей, які загинули в своєму авто. У такі моменти важливо триматись стійко і не надто піддаватись емоціям та продовжувати показувати злочин РФ. Проте не забувати про емоційний стан глядачів і не показувати крупним планом кадри, які можуть травмувати аудиторію. Також може бути складно дихати через те, що горить велика площа будівлі. Іноді через стовп диму не видно знімальну команду. За кілька хвилин роботи в таких умовах може почати боліти та паморочитись голова. Часто знімальні групи працюють під час тривоги. Тому в захисному спорядженні журналіст може кілька разів підніматись на верхній поверх будинку та спускатись. Техніка іноді виходить з ладу або просто буває відсутній сигнал для увімкнення. У таких випадках рятують знання з мобільної журналістики.

Контраст роботи кореспондента в умовах війни у темах, які висвітлюють. Вранці ти показуєш масштаб руйнувань після атаки ворога, а в обід свято для дітей та дорослих, яке організували, щоб підтримати емоційний стан.

Тому під час діяльності на наслідках атак РФ на Київ ми долали виклики та намагалися інформувати, якомога більшу кількість аудиторії завдяки роботі в різних форматах. Також працювати з різними жанрами, пояснювати глядачу складні теми. Ще вдалось проаналізували досвід роботи журналістів під час повномасштабного вторгнення.

Значна частина увімкнень, які створювали на телеканалі в межах реалізації практичної частини роботи, поширювали в різних соціальних мережах, новинних каналах. Це дало можливість охопити більшу кількість аудиторії та показати їм злочини РФ в Україні. Матеріали поширювались у каналах із аудиторією понад 1409000 підписників (Додаток Ї). А також набирали по 40000 переглядів.

Отже, робота кореспондента під час війни має багато викликів та особливостей. Проте попри все вони щоденно виконують свою роботу та показують злочини РФ і життя міста.

III. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусечко П., Коваленко А. Від Революції Гідності до повномасштабної війни: як журналісти набували досвіду в реальних умовах: практичний посібник/ за загал. ред. В. Іванова. К. : Центр вільної преси, 2024. 56 с.
2. Вплив джерел інформації на ментальну стійкість українців.
URL:https://drive.google.com/file/d/1HT0lzFoxq9kAATxU_VmDD9YpZeCuP5q/view

3. КОРЕСПОНДЕНТКА ТСН ОДНА З ПЕРШИХ ПРИБУЛА НА МІСЦЕ УДАРУ ПО КИЄВУ в СВЯТОШИНСЬКОМУ РАЙОНІ.

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=O07lpNdWbr4>

4. Кость Степан Журналістика і війна: Навч. посібник. — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. — 414 с.

5. Максим Онопрієнко: Українські медіа відіграють ключову роль у висвітленні війни та протидії російській пропаганді.

URL:<https://webportal.nrada.gov.ua/maksym-onopriyenko-ukrayinski-media-vidigrayut-klyuchovu-rol-u-vysvitlenni-vijny-ta-protydiyi-rosijskij-propagandi/>

6. "Ніч була страшна": кияни про наслідки атаки дронів РФ, які поцілили у ТРЦ, будинки. Є поранені, зокрема, діти.

URL:<https://suspilne.media/kyiv/1009715-poznosilo-vikna-z-ramami-kiani-pro-naslidki-ataki-droniv-rf-aki-pocilili-u-trc-budinki-e-poraneni-zokrema-diti/>

7. Опитування ІМІ: у 58% українських журналістів погіршився

психологічний стан. URL:<https://imi.org.ua/monitorings/58-ukrayinskyh-zhurnalistiv-zaznachayut-pro-pogirshennya-psyhologichnogo-stanu-opytuvannya-imi-i61799>

8. Стан українських регіональних медіа 2025 року.

URL: <https://research.mediadevelopmentfoundation.org/#intro>

9. Телебачення має допомагати жити під час війни

URL:<https://detector.media/infospace/article/222250/2024-01-29-telebachennya-maie-dopomagaty-zhyty-pid-chas-viyny/>

10. Українська журналістика у часи війни: «захист права суспільства на правду». URL:https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayinska-zhurnalistyka-u-chasy-viyny/33401382.html?utm_source=chatgpt.com

11. Українці стали споживати більше новин із соціальних мереж, — дослідження USAID-Internews.

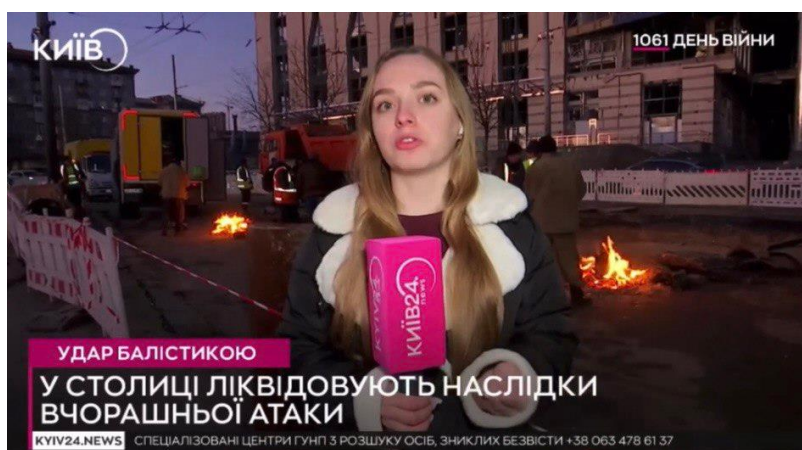
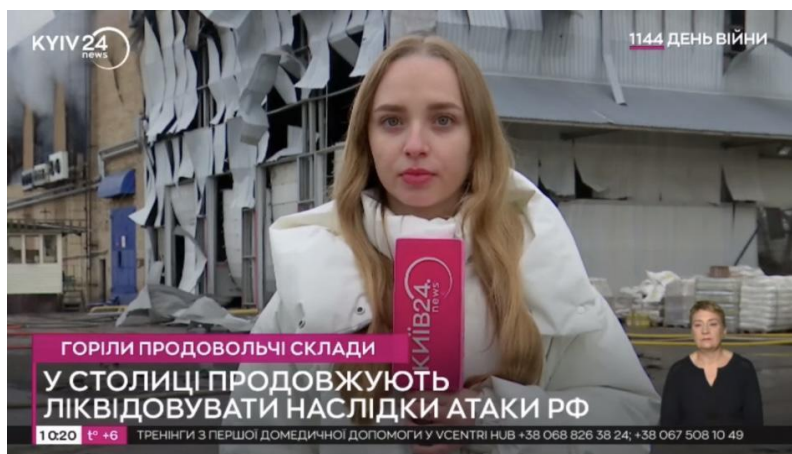
URL:<https://detector.media/infospace/article/234444/2024-11-07-ukraintsi-staly-spozhyvaty-bilshe-novyn-iz-sotsialnykh-merezh-doslidzhennya-usaid-internews/>

12. From the Archive: William Howard Russell and The Crimean Wars Cultural Legacy. URL:<https://britishonlinearchives.com/posts/category/articles/503/from-the-archive-william-howard-russell-and-the-crimean-wars-cultural-legacy>

IV. ДОКУМЕНТАЦІЯ

Приклади включень:

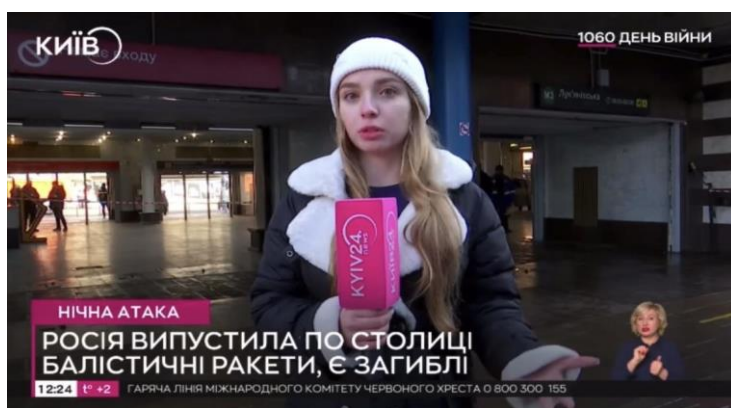
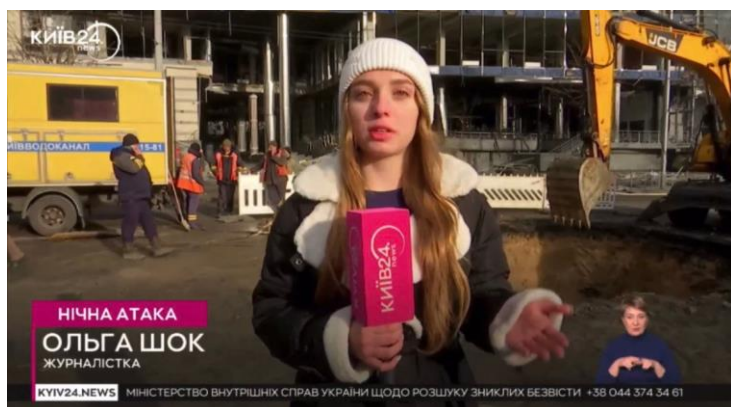

V. ДОДАТКИ

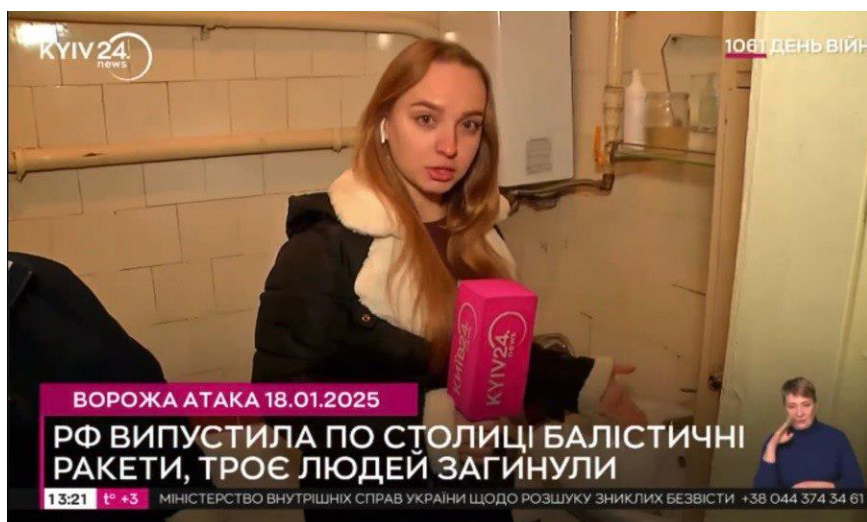
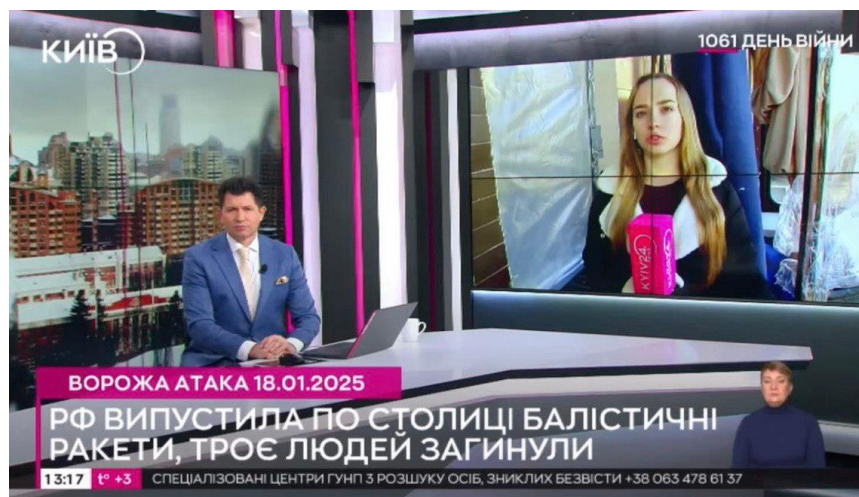
Додаток А

18 січня під час роботи в Шевченківському районі зробили 5 різних включень за перші дві години роботи.

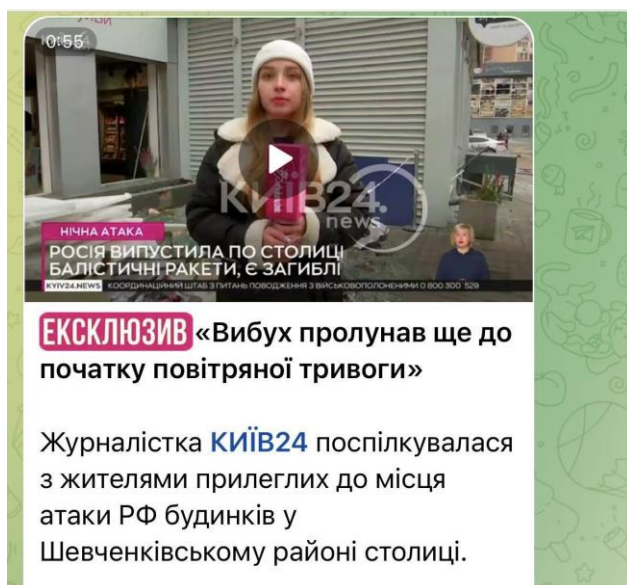
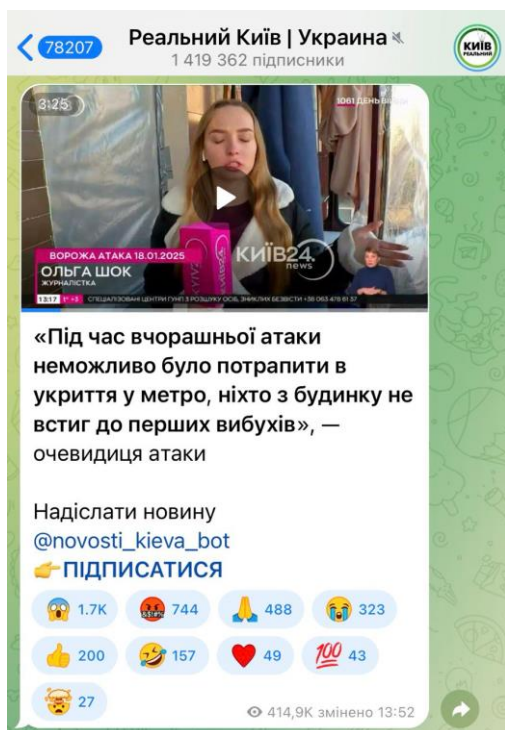

Наживо під час ефіру поспілкувались із власницею квартири, що за кілька метрів від влучання, перевірили, чи є вода.

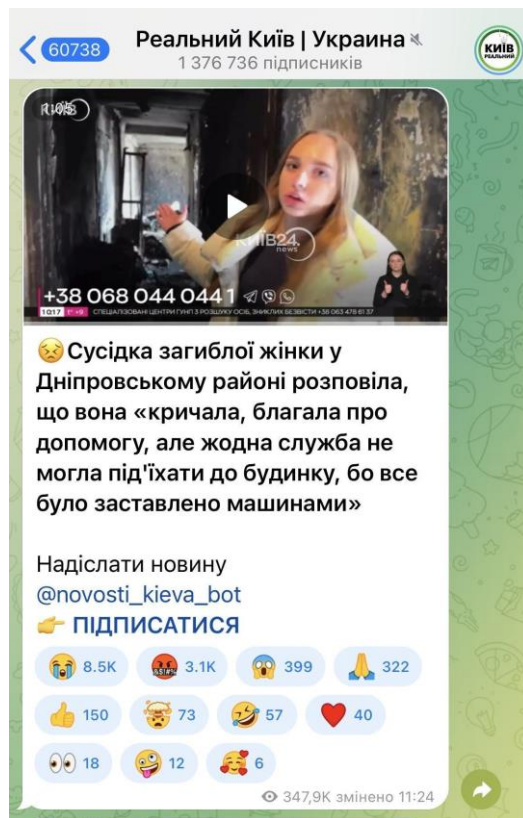
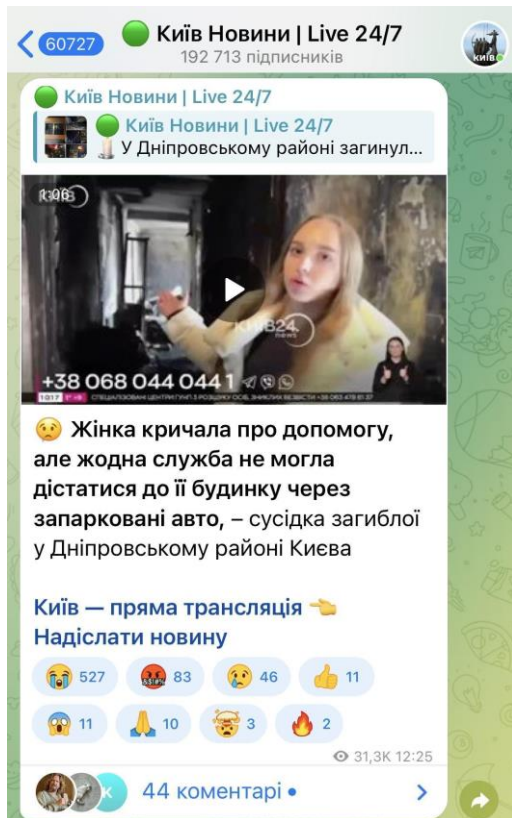
Додаток В

Більшість увімкнень протягом 18 та 19 січня поширювали різні новинні канали. Це дало можливість показати злочини РФ значно більшій кількості людей. Бо матеріали набирали понад 400000 переглядів.

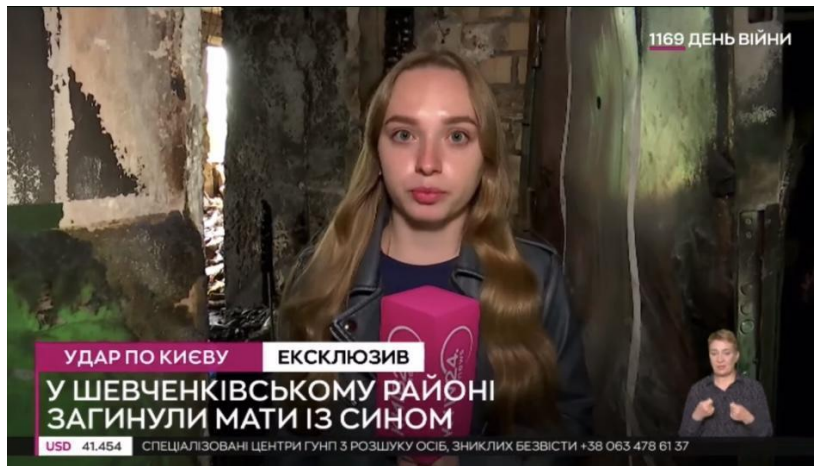
Додаток Г

Вмикались із телефону в Дніпровському районі.

Додаток Г

Показали в ефірі згорілу квартиру в Шевченківському районі, де внаслідок атаки РФ загинули мати з сином.

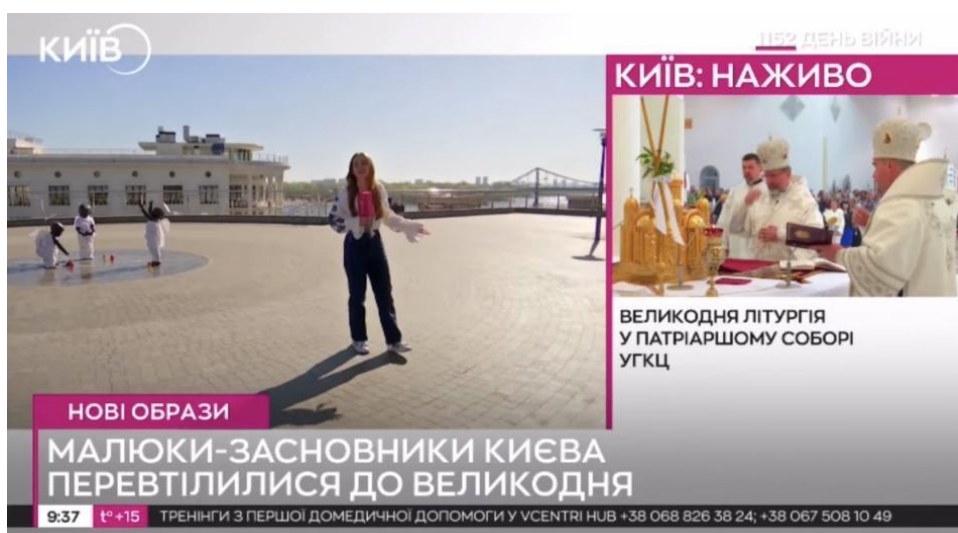
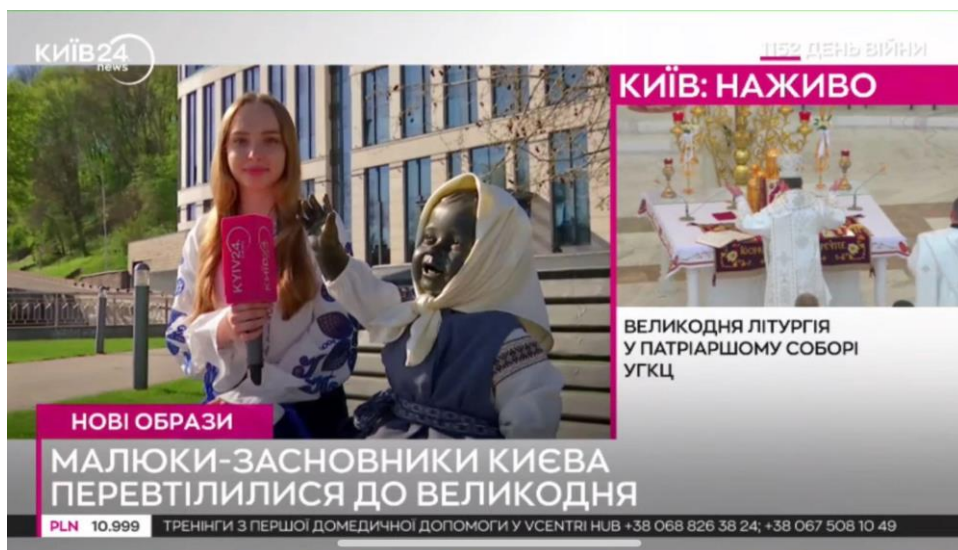

Включення поширили ТСН у своїх соціальних мережах.

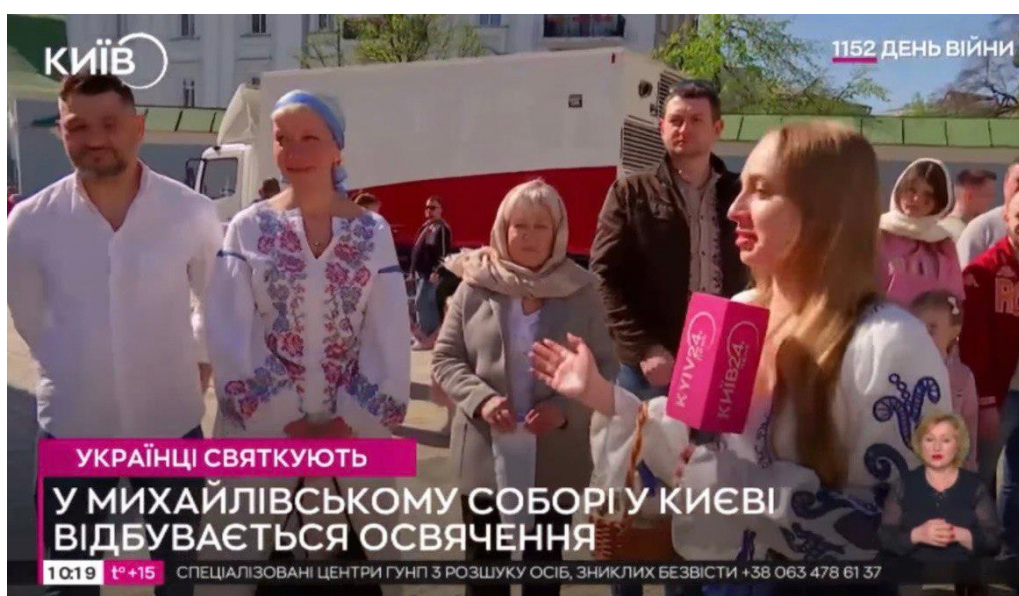
Додаток Д

Вмикались біля пам'ятника маленьким засновникам Києва та брали коментар в скульптора, його родини.

Додаток Е

Показували процес освячення кошиків, наживо спілкувалась із вірянами.

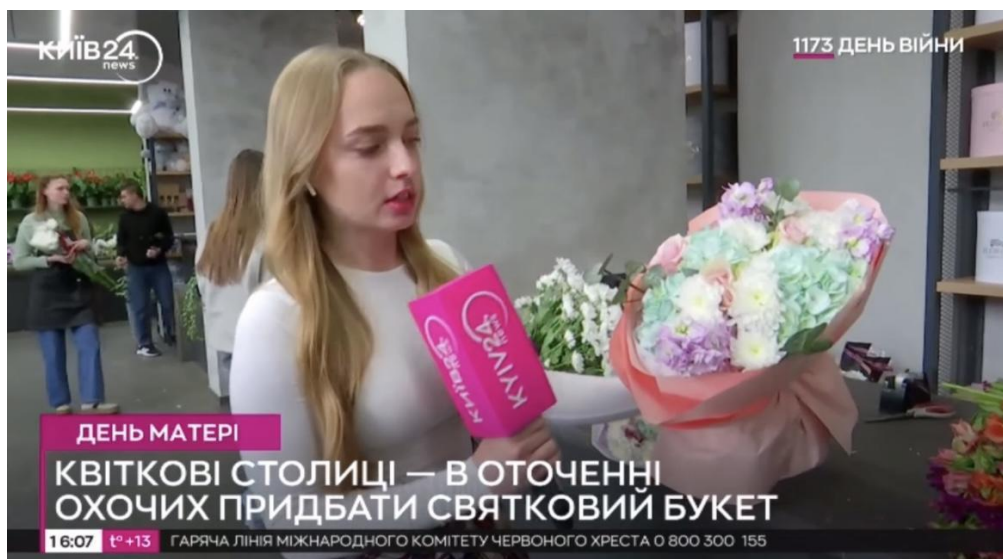
Додаток Є

Бились з оператором яйцями, дотримуючись давніх традицій.

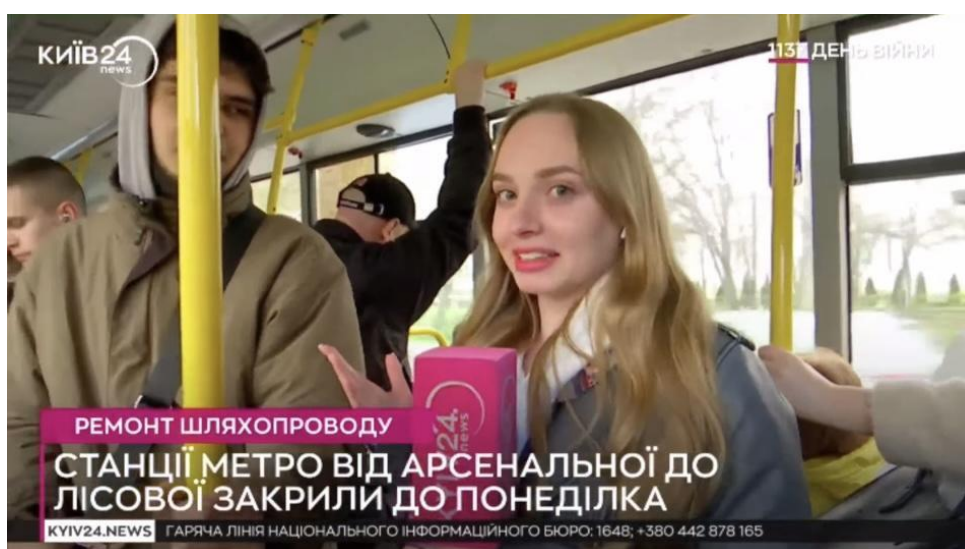
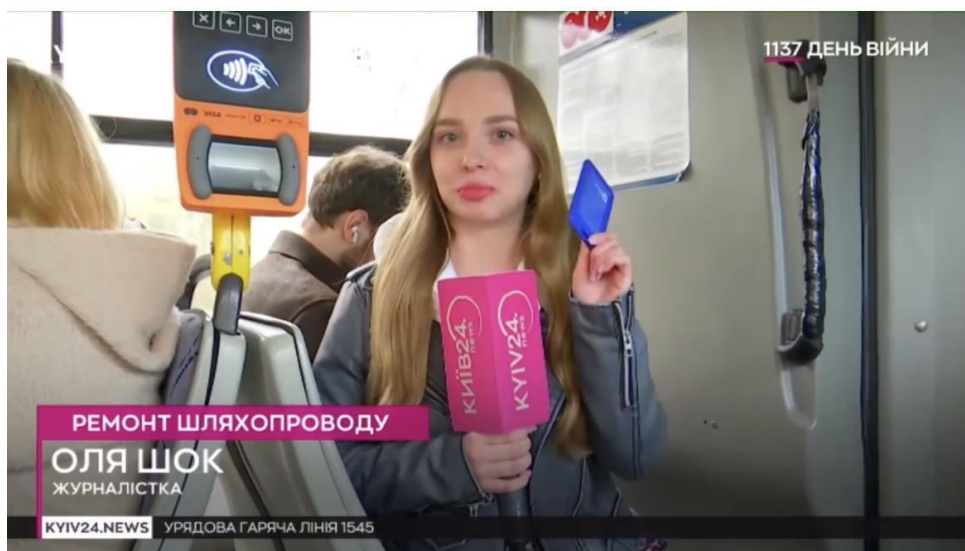
Додаток Ж

Розгорнуте включення на День матері.

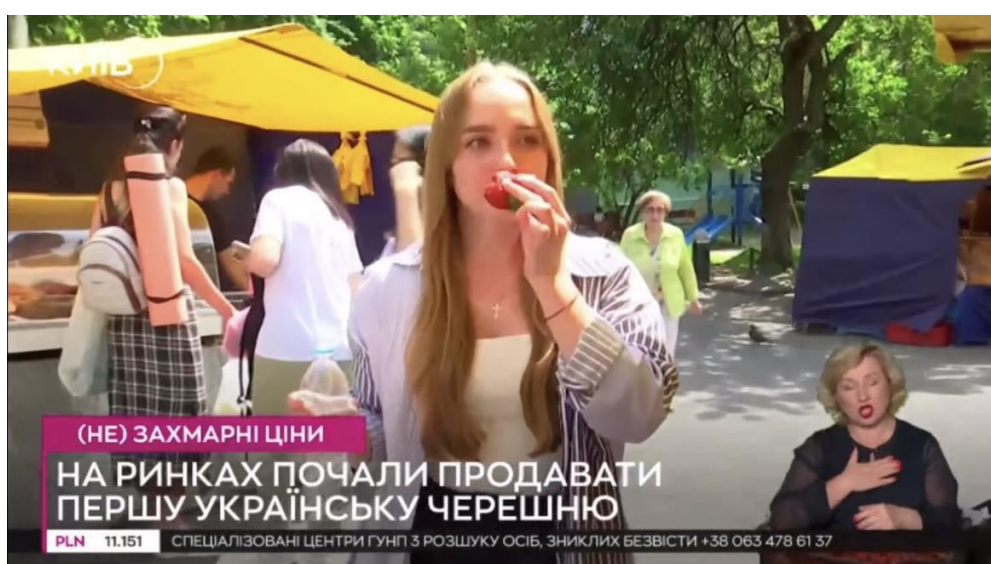
Додаток 3

Їздили дублюючим маршрутом.

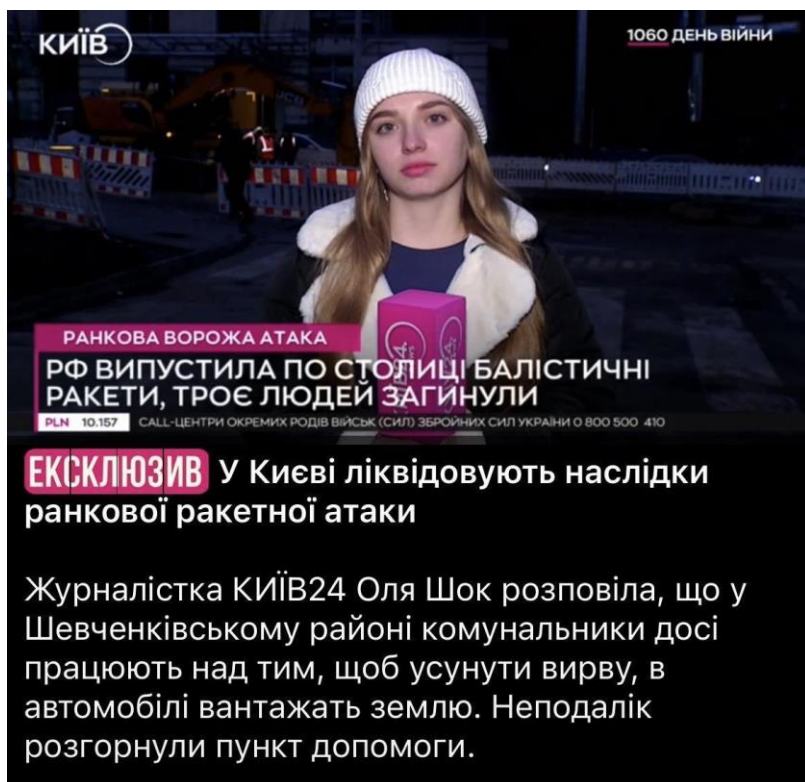
Додаток И

Ціни на ягоду в столиці.

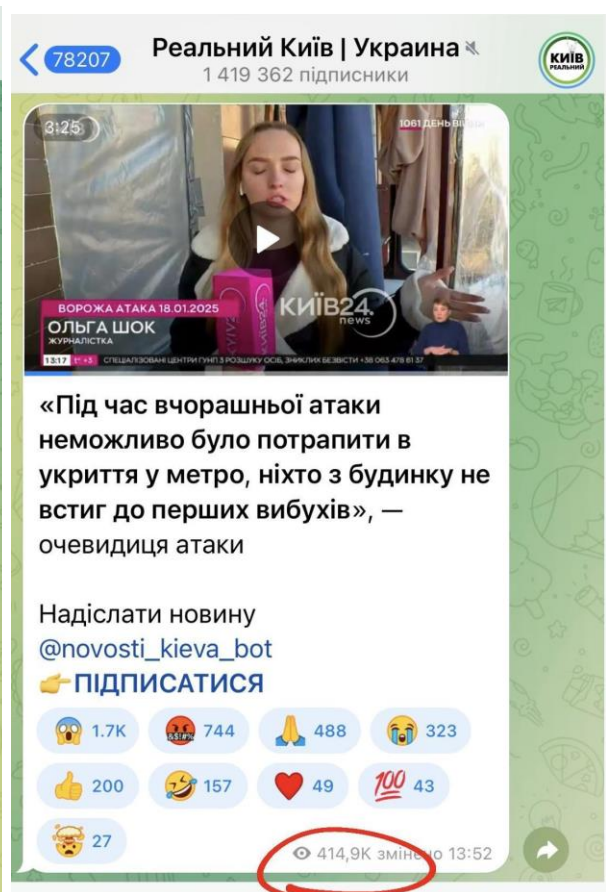
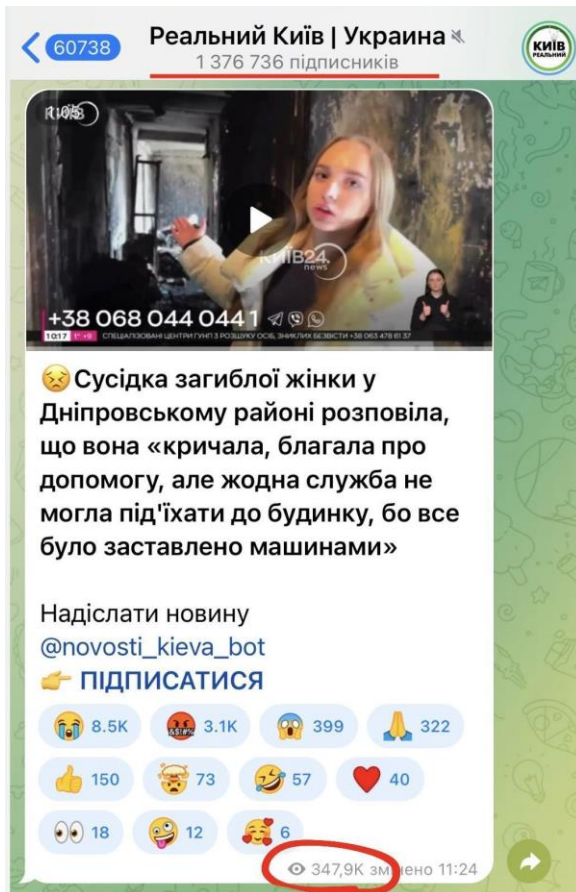
Додаток І

Найдовше ввімкнення тривалістю 16 хвилин

Додаток І

Матеріали поширювались у каналах із аудиторією понад 1409000 підписників. А також набирали по 40000 переглядів.

VI. АНОТАЦІЯ

Шок О. «Журналістика в умовах війни: особливості, контраст та виклики (на прикладі роботи кореспонденткою телеканалу «Київ24»)».

Ключові слова: кореспонденти, включення, прямий ефір, повномасштабне вторгнення, журналісти.

Робота кореспонденткою на телеканалі «Київ24» — це діяльність, яку провели з метою дослідити, з якими труднощами стикаються журналісти під час роботи в умовах повномасштабного вторгнення. Актуальність роботи полягає в тому, що країна живе в умовах війни й діяльність кореспондентів зараз відрізняється від того, до чого готували початківців у цій сфері до 2022 року. І про більшість перипетій, які відбуваються на наслідках атак та складнощі діяльності поки що відомо мало. Тому робота присвячена тому, щоб дослідити, з якими труднощами стикаються журналісти під час діяльності в умовах повномасштабного вторгнення та шляхами їх подолання. Значна частина діяльності кореспондента телеканалу «Київ24» — це відстеження різних подій столиці та оперативне вмикання. Важливим акцентом є висвітлення наслідків атак РФ на Київ. Хронометраж увімкнень може бути різним. Текст підкріплено скриншотами з прямих ефірів телеканалу, де були включення. Загалом під час діяльності їх було зроблено близько сотні.

ANNOTATION

Shok O. «Journalism in Times of War: Features, Contrasts, and Challenges Based (on the Work Experience as a Correspondent for Kyiv24 TV Channel)».

Keywords: correspondents, live reports, live broadcasting, full-scale invasion, journalists.

This paper explores the challenges journalists face while working during the full-scale invasion, based on the author's experience as a correspondent for the Kyiv24 TV channel. The relevance of the topic lies in the fact that Ukraine is currently living through wartime, and the work of correspondents today differs greatly from what aspiring journalists were prepared for before 2022. Many of the difficulties and nuances of reporting from attack sites or during crisis situations remain underexplored. This research aims to highlight the specific challenges journalists

face in wartime and the strategies they use to overcome them. A significant aspect of the Kyiv24 correspondent's work involves tracking events in the capital and delivering prompt live coverage. A significant part of the Kyiv24 correspondent's work involves monitoring various events in the capital and delivering timely live reports. Special attention is given to covering the aftermath of Russian attacks on Kyiv. The duration of live broadcasts may vary. The text is supplemented with screenshots from the channel's live broadcasts, where these live reports took place. In total, approximately one hundred live reports were conducted during the period of this activity.